

Kur Korunmalı Mevduat Sistemi ve Kur Riskinin Mevduatın Krediyeye Dönüşüm Oranına Etkisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Araştırma

The Effects of Exchange Rate Protected Deposit System and Foreign Exchange Risk on Loan-to-Deposit Ratio: A Research on the Turkish Banking Sector

Mehmet GÜNAL^a Fatmanur DENİZ^b

^a Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, Ankara, Türkiye. mehmet.gunal@hbv.edu.tr

^b Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İİBF, Finans ve Bankacılık Bölümü, Nevşehir, Türkiye. fdeniz@nevsehir.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ

ÖZET

Anahtar Kelimeler:

Mevduatın Krediyeye Dönüşüm Oranı
Kur Korunmalı Mevduat Sistemi
Kur Riski
Türk Bankacılık Sektörü
ARDL

Gönderilme Tarihi 4 Ekim 2024
Revizyon Tarihi 9 Aralık 2024
Kabul Tarihi 15 Aralık 2024

Makale Kategorisi:

Araştırma Makalesi

Amaç – Türk bankacılık sektöründe kur korunmalı mevduat sistemi uygulamasının ve döviz kuru riskinin mevduatın krediyeye dönüşüm oranı üzerindeki etkisinin incelenmesidir.

Yöntem – Türk bankacılık sektöründe kur korunmalı mevduat sistemi ve kur riskinin mevduatın krediyeye dönüşüm oranı üzerindeki kısa ve uzun vadeli etkileri, 2022 yılı 7. haftası - 2024 yılı 12. haftası olmak üzere 110 haftalık gözlem kullanılarak ARDL Sınır Testi ile araştırılmıştır.

Bulgular – Analiz sonuçları, kur riskinin mevduatın krediyeye dönüşüm oranı üzerindeki uzun dönemli etkisinin anlamlı ve pozitif olduğunu göstermektedir. Artan kur riski ile birlikte kur riskine karşı daha dirençli hale gelen bankacılık sektörünün mevduatın krediyeye dönüşüm oranında artış görülmektedir. Kur korunmalı mevduat sisteminin mevduatın krediyeye dönüşüm oranı üzerindeki uzun dönemli etkisi istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlüdür.

Tartışma – Kur korunmalı mevduat hesapları dövize endeksli olduğu için döviz mevduatı olarak değerlendirilebilir. Bankalar, özellikle yüksek parite dönemlerinde, yabancı para mevduat ve yükümlülüklerinden dolayı kur riskine maruz kalmaktadır. Analiz sonuçları, bankacılık sektöründe stratejik politika ihtiyacını vurgulamaktadır.

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

Loan-Deposit Ratio
Currency Protected Deposit System
Foreign Exchange Risk Index
Turkish Banking Sector
ARDL

Received 4 October 2024
Revised 9 December 2024
Accepted 15 December 2024

Article Classification:

Research Article

Purpose – To examine the relationship between the currency-protected deposit system and exchange rate risk on the deposit-to-loan ratio in the Turkish banking sector.

Design/Methodology/Approach – The short and long term effects of the exchange rate protected deposit system and foreign exchange risk on the loan-to-deposit ratio in the Turkish banking sector are investigated with the ARDL Bounds Test using 110 weekly observations from the 7th week of 2022 to the 12th week of 2024.

Findings – The results of the analysis show that the long term effect of the foreign exchange risk on the loan-to-deposit rate is significant and positive. With the increasing foreign exchange risk, there is an increase in the loan-deposit ratio of the banking sector, which has become more resistant to foreign exchange risk. The long term effect of the exchange rate protected deposit system on the loan-to-deposit ratio is significant and negative. As this ratio increases, the loan-to-deposit ratio decreases.

Discussion – Since exchange rate protected deposit accounts are indexed to foreign currency, they can be considered as foreign currency deposits. Foreign currency deposits and liabilities pose foreign exchange risk for the bank, especially in periods of high parity. The analysis results emphasize the need for strategic policy interventions regarding the exchange rate protected deposit system.

*Bu makale 23 Mayıs 2024 tarihinde, ICBFP'2024 - International Conference on Banking and Finance Perspectives'te sunulan bildiri metninin genişletilmiş hâlidir.

Önerilen Atıf/Suggested Citation

Günel, M., Deniz, F. (2024). Kur Korunmalı Mevduat Sistemi ve Kur Riskinin Mevduatın Krediyeye Dönüşüm Oranına Etkisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Araştırma, İşletme Araştırmaları Dergisi, 16 (4), 2659-2670.

1. GİRİŞ

Bankaların ekonomide bir dizi işlevi bulunmakla birlikte, temel işlevlerinin finansal aracılık faaliyeti olduğu ifade edilebilir. Bankalar bireylerden ve firmalardan topladıkları fonları, fona ihtiyacı olan bireylere, firmalara ve devlete aktarırlar. Bu şekilde fon arz edenlerle fon talep edenler için finansal aracılık hizmeti sunarlar. Bankalar sundukları aracılık hizmeti neticesinde kredi riski, likidite riski, faiz oranı riski ve kur riski gibi birtakım risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu risklerin en aza indirilmesi ve getirilerin en üst düzeye çıkarılabilmesi için toplam varlık ve yükümlülüklerinin aynı anda birbirine entegre bir şekilde kontrol edileceği etkin bir aktif-pasif (bilanço) yönetimi yapılmalıdır.

Bankaların karşılığında faiz vermeyi taahhüt ederek ödünç aldıkları mevduatlar yükümlülüklerinde (pasif), karşılığında faiz almak üzere ödünç verdikleri krediler ise varlıklarında (aktif) ise yer almaktadır. Bankaların yükümlülüklerini karşılayabilmek için yeterli varlığa sahip olmaları gerekmektedir. Bu nedenle mevduat ve kredi işlemlerinde vade uyumu, faiz oranları, döviz kuru ve enflasyon değişkenlerini göz önünde bulundurulmalıdır.

Mevduatın krediye dönüşüm oranı bankacılık sektörünün finansal aracılık yapmadaki etkinliğinin ölçüsünü ifade etmektedir. Mevduatın krediye dönüşüm oranı bankanın mevduat tutarının ne kadarının kredi olarak verildiğini gösterir ve kredi hacminin mevduat hacmine bölünmesi ile hesaplanır (Güngör, 2012). Hesaplanan mevduatın krediye dönüşüm oranının 1'in altında olması durumunda, bankanın toplamış olduğu mevduatları krediye dönüştüremediğini ifade edilebilir. Bu durum mevduat olarak toplanan fonların maliyetinin karşılanamaması riskini barındırmaktadır. Mevduatın krediye dönüşüm oranının 1'in üzerinde olması durumu ise bankanın toplamış olduğu mevduattan daha fazla kredi kullandırıldığını, mevduat dışı kaynakların da krediye dönüştürüldüğünü ifade etmektedir. Mevduatın krediye dönüşüm oranının artması bankalar için likidite riski ve kredi riski oluşturmaktadır. Bu nedenle, bankalar genellikle bu oranı dengede tutmaya çalışırlar.

Bankaların aktif pasif yönetiminde kur riskini göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Döviz kuru riski, bankaların yabancı para varlıklarının veya yükümlülüklerinin değerinin döviz kurunda gerçekleşen değişiklikler nedeniyle uğrayabileceği zararları ifade etmektedir (Ertürk, 2016). Kur riskine karşı, bankaların yabancı para varlıklarının yabancı para yükümlülüklerini karşılaması beklenmektedir. Bankacılık sektörünün döviz cinsi varlıklarının döviz cinsi yükümlülüklerine oranı kur riski olarak adlandırılmaktadır. Bu oranda gerçekleşen artış, bankacılık sektörünün kur riskine daha dayanıklı hale geldiğini ifade etmektedir (Gençay, 2007; Yücel, 2021).

Türk bankacılık sektöründe mevduatın krediye dönüşüm oranı ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, mevcut çalışmaların genellikle bankaların kârlılığı ile mevduatın krediye dönüşüm oranı ilişkisini ele aldıkları görülmektedir. Kur riskinin mevduatın krediye dönüşümü üzerindeki etkisini incelen sınırlı sayıda çalışma bulunurken, kur korumalı mevduat sistemi ile mevduatın krediye dönüşümü arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Dolayısıyla Türk bankacılık sektöründe kur korumalı mevduat sisteminin ve döviz kuru riskinin mevduatın krediye dönüşümü üzerindeki etkisi araştıran bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın kavramsal çerçeve bölümünde kur korumalı mevduat sistemi uygulaması ile ilgili bilgilere ve mevduatın krediye dönüşümü ile ilgili literatüre yer verilecektir. Yöntem bölümünde yapılan ampirik analizde kullanılan veri seti, analiz yöntemi ve modellemeye yer verilecektir. Ampirik bulguların elde edilmesinin ardından ise sonuç ve tartışma ile araştırma tamamlanacaktır.

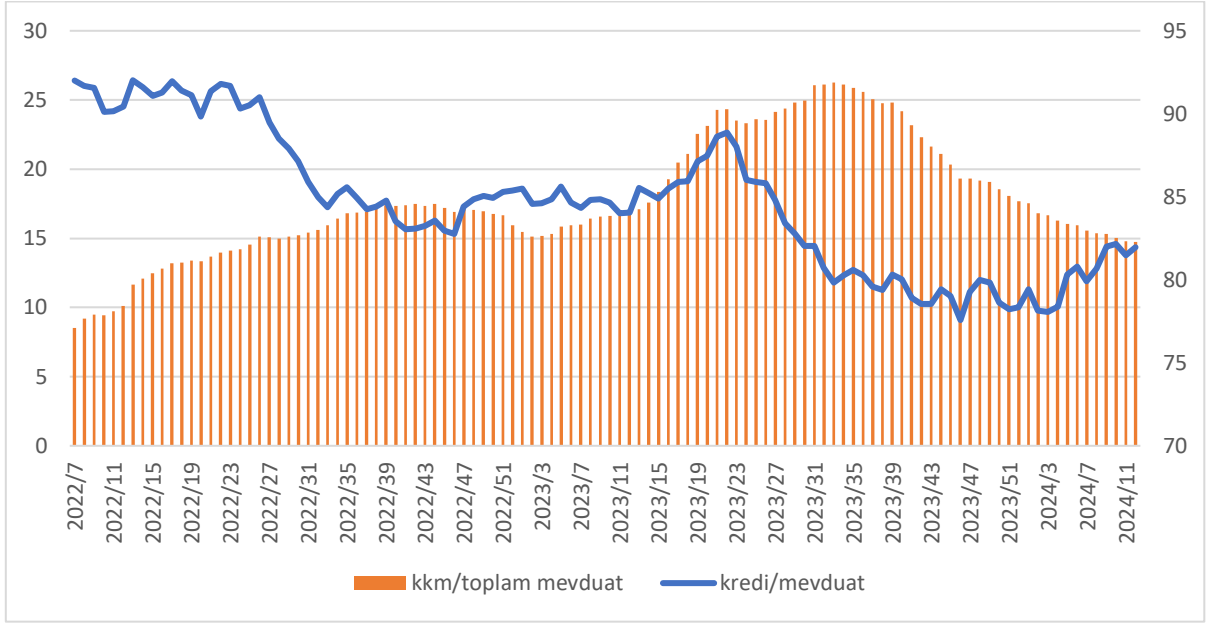
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Türkiye'de Aralık 2021 döneminde itibaren kur korumalı mevduat sistemi uygulamaya konulmuştur. Döviz talebini ve kur artışını baskılamak, TL varlıklara yönelişi sağlamak, rezervleri artırmak gibi birtakım amaçlar doğrultusunda TCMB tarafından kur korumalı mevduat sistemi tanıtılmıştır (Kartal, 2024). Kur korumalı mevduat sistemi uygulama esasları ise "TCMB Türk Lirası Mevduat ve Katılma Hesaplarına Dönüşümün Desteklenmesi Hakkında Tebliğ" ile duyurulmuştur. Tebliğe göre, hesap sahibinin talep etmesi halinde döviz tevdiat hesapları (ABD doları, Euro ve İngiliz Sterlini), TCMB dönüşüm kurundan Türk lirasına çevrilmekte ve bu tutar ilgili bankaya aktarılmaktadır. Banka tarafından yurt içi yerleşik gerçek kişiler ve yurt içi yerleşik tüzel kişiler için 3 ay, 6 ay veya 1 yıl vadeli Türk lirası mevduat veya katılma hesabı açılmaktadır. Bununla

birlikte tebliğde mevduata uygulanacak faiz oranının TCMB'nin bir hafta vadeli repo ihale faiz oranından düşük olamayacağı belirtilmiştir (Resmi Gazete, 2022).

Kur korumalı mevduat hesaplarının vade sonu geldiğinde uygulanması gereken işlemler ise şu şekildedir. Vade sonu kurunun dönüşüm kurundan düşük olması durumunda, banka mevduat sahibine anapara + faiz ödemesi yapmaktadır. Vade sonu kurunun dönüşüm kurundan yüksek ve faiz tutarı kur farkından daha yüksek olması durumunda ise banka mevduat sahibine anapara + faiz ödemesi yapmaktadır. Vade sonu kurunun dönüşüm kurundan yüksek ve faiz tutarının kur farkından daha az olması durumunda ise banka mevduat sahibine anapara + faiz + (kur farkı – faiz) ödemesi yapmaktadır. Kur farkı tutarı ile faiz ödemesi tutarı arasında kalan fark (kur farkı – faiz) ise TCMB tarafından bankaya ödenmektedir (Resmi Gazete, 2022).

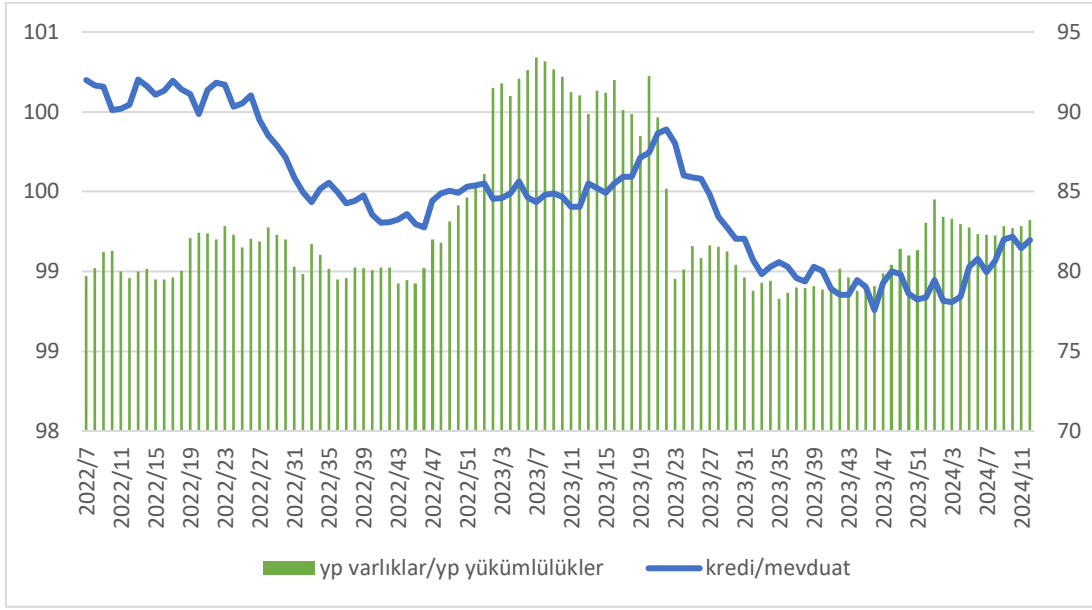
Kur korumalı mevduat hacminin toplam mevduat içindeki oranı (kkm/toplam mevduat) ile mevduatın krediye dönüşüm oranının (kredi/mevduat) 2022 yılı ve 2024 yılı arasındaki değişimleri Grafik 1'de görülmektedir. İncelenen dönemde kkm/toplam mevduat oranı artarken kredi/mevduat oranının azaldığı genel bir seyir gözlemlenmektedir.

Grafik 1: KKM/Toplam Mevduat Oranı ve Kredi/Mevduat Oranı Görünümü

Kaynak: BDDK verileri kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Döviz kuru riski (yp varlıklar/yp yükümlükler) ile mevduatın krediye dönüşüm oranının (kredi/mevduat) 2022 yılı ve 2024 yılı arasındaki değişimleri Grafik 2'de görülmektedir. İncelenen dönemde bu iki oran arasındaki genel seyir hakkında grafiğe bakılarak bir fikir elde edilememektedir. Kur korumalı mevduat sisteminin ve döviz kuru riskinin mevduatın krediye dönüşümü üzerindeki etkisi yapılacak ampirik analiz ile belirlenmeye çalışılacaktır.

Grafik 2: YP Varlıklar/YP Yükümlülükler Oranı ve Kredi/Mevduat Oranı Görünümü

Kaynak: BDDK verileri kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Literatür incelendiğinde, kur korumalı mevduat sisteminin Türk bankacılık sektörüne özgü ve yakın tarihli bir uygulama olması nedeni ile sınırlı sayıda araştırma bulunduğu görülmektedir. Araştırmacılar tarafından kur korumalı mevduat sisteminin genellikle vergi boyutu, maliyet boyutu ve muhasebeleştirilmesi ele alınmıştır. Literatürde kur korumalı mevduat sistemi ile mevduatın krediye dönüşümü arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışma bulunmamaktadır. Bununla birlikte, mevduatın krediye dönüşüm oranının farklı araştırmalarda kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların bir kısmına aşağıda yer verilmeye çalışılmıştır.

Göçmen Yağcılar ve Demir tarafından 2002'nin dördüncü çeyreği ile 2013'ün ilk çeyreği arasında Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren yirmi altı mevduat bankası için takipteki kredi oranlarının belirleyicilerini panel veri analizi kullanılarak araştırmıştır. Çalışma, borsada işlem görme, ölçek, kredi/mevduat oranı, likidite ve aktif karlılığı gibi faktörlerin takipteki krediler ile pozitif bir ilişkisi olduğunu göstermiştir. Faiz oranları, yabancı bankalar, sermaye yeterliliği rasyosu ve büyüme ile takipteki krediler arasında ise negatif bir ilişki bulunmuştur. Mevduatın krediye dönüşüm oranı yüksek olan bankaların kredi tahsili konusunda daha başarılı olduğu ifade edilmiştir (Göçmen Yağcılar & Demir, 2015).

Euro bölgesindeki 11 ülkenin 1998-2012 yılları arasındaki kredi/mevduat oranı trendlerini inceleyen Van den End, krediler ve mevduatlar arasındaki etkileşimi analiz etmiştir. Granger nedensellik analizi sonuçları mevduatın krediye dönüşüm oranındaki artışa kredilerin, düşüşe ise mevduatların neden olduğunu göstermektedir. Kredilerdeki artışın kısmen mevduat dışı finansmanla finanse edildiğini ve bu durumun mevduatın krediye dönüşüm oranını artırdığı belirlenmiştir. Gerileme dönemlerinde ise payda etkisinin daha baskın hale geldiği ve bu durumun da mevduatın krediye dönüşüm oranındaki düşüşün temel olarak artan mevduatlardan kaynaklandığını göstermektedir. Mevduatın krediye dönüşüm oranının sürdürülemez düzeyde olmasını önlemek için makro ihtiyati politika ve istikrarı bozan konjonktürel gelişmelere karşı politika tedbirleri alınması önerilmiştir. Bankaların fonlama tarafında alınan önlemler sistemik likidite riskinin azaltılmasına yönelik katma değer sağlarken, birden fazla makro ihtiyati aracın uygulanması durumunda koordinasyon sorunlarının ortaya çıkabileceği ifade edilmiştir (Van den End, 2016).

Zorunlu karşılık oranındaki değişikliklerin mevduatın krediye dönüşüm oranı üzerindeki etkileri Satria, Harun ve Taruna tarafından çalışmalarında tartışılmıştır. Çalışma sonucunda mevduat/kredi oranının alt sınırında, daha yüksek bir zorunlu karşılık oranı zorunluluğu, bankaları ekonomik kriz döneminde ekonomik kalkınmayı desteklemek için daha fazla kredi vermeye itebileceği belirtilmiştir. Diğer taraftan kredi/mevduat oranının üst sınırında, daha yüksek bir zorunlu karşılık oranının ekonominin aşırı büyüdüğü dönemlerde, likidite riskini daha iyi yönetebilme ve yatırım faaliyetlerini yavaşlatabilme konusunda yardımcı olabileceği belirtilmiştir (Satria, Harun, & Taruna, 2016).

Aydemir, Övenç ve Koyuncu, mevduatın krediye dönüşüm oranı ve karlılık arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında 2002-2015 dönemi için Türkiye’de faaliyet gösteren 24 mevduat bankasını analize dahil etmişlerdir. Dinamik panel modelinde sabit etkili GMM yöntemi kullanarak analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda bankacılık kârlılığı ve mevduatın krediye dönüşüm oranı arasındaki ilişkinin azalarak artan şekilde olduğunu tespit edilmiştir. Mevduatın krediye dönüşüm oranı arttıkça sektörün uluslararası finansal sisteme olan bağımlılığının arttığı ve bu durumun olumsuz sonuçlar doğurabileceği belirtilmiştir (Aydemir, Övenç, & Koyuncu, 2018).

Likidite göstergeleri olarak kredi karşılama oranı, kredi/mevduat oranı ve finansman açığı oranı kullanan Golubeva, Duljic ve Keminen, 2014-2017 döneminde 45 Avrupa bankasından oluşan bir veri seti ile Basel III düzenlemelerinin uygulanması sonrasında likiditenin banka kârlılığına etkisi EKK yöntemini kullanarak analiz etmişlerdir. Analiz sonuçları kredi/mevduat oranının vergi öncesi kâr, özkaynak kârlılığı ve net faiz marjı ile pozitif yönlü bir ilişkisi olduğunu göstermiştir. Finansman açığı oranının, Basel III likidite ölçüsü olan likidite karşılama oranı ile kârlılık arasında anlamlı bir istatistiksel ilişkisi bulunmamasına rağmen, vergi öncesi kâr ile pozitif yönlü bir ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma, artan likidite riskinin bankaların kârlılığını artırabileceğine dair bazı kanıtlar sunmaktadır (Golubeva, Duljic, & Keminen, 2019).

Türkiye’de mevduatın krediye dönüşüm oranı ile seçilmiş faiz türleri (mevduat, ticari kredi, ihtiyaç kredisi, taşıt kredisi ve konut kredisi) arasındaki nedensellik ilişkisi Kartal, Çetin ve Tan tarafından 2006/1-2019/9 dönemindeki aylık veriler kullanılarak incelenmiştir. Çalışma sonucunda, mevduatın krediye dönüşüm oranı ile faiz oranı arasında nedensel bir ilişki olduğunu ortaya koyulmuştur. Türkiye’de mevduatın krediye dönüşüm oranının kontrol altında tutulması ve mevduat faizlerinin artışının önlenmesi için önlemler alınmasının yararlı olacağı belirtilmiştir. (Kartal, Çetin, & Tan, 2021).

Yücel, 2009-2019 döneminde Türkiye’de faaliyet gösteren 32 mevduat bankasının mevduatın krediye dönüşüm oranı belirleyicilerini panel veri analizi ile araştırmıştır. Analiz sonucunda, Türk Parası Kredi (TP)/Toplam Kredi, Yabancı Para Varlık (YP)/Yabancı Para Yükümlülük ve Yabancı Para Yükümlülük/Toplam Yükümlülük değişkenleri ile mevduatın krediye dönüşüm oranı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir (Yücel, 2021).

Endonezya Menkul Kıymetler Borsası’nda 2017-2019 yılları arasında işlem gören 27 bankanın takipteki krediler ve mevduatın krediye dönüşüm oranının aktif getiri oranı üzerindeki etkisini Hadian ve Phety, çoklu doğrusal regresyon analizi ile incelemişlerdir. Analiz sonucunda mevduatın krediye dönüşüm oranının aktif getiri üzerinde pozitif etkisi olduğu, takipteki kredilerin aktif getiri üzerindeki etkisinin ise negatif olduğu belirlenmiştir (Hadian & Phety, 2021).

Haberal, 2021-2023 yılları arasında enflasyonun Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 15 bankanın kredi mevduat oranları ve nakit akış tabloları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışma, bankaların toplamış oldukları mevduatlarda ve vermiş oldukları kredilerde bir artış olduğunu, ancak bu artışın enflasyon oranının altında kaldığını göstermektedir. Mevduatın krediye dönüşüm oranında incelenen dönemde bir azalma olduğu belirlenmiş olup bu durum, bankaların likidite risklerini azaltmak için çeşitli önlemler almaları ile açıklanmıştır. Yatırım faaliyetleri, finansal varlık alımları ve finansman faaliyetleri sonucunda net nakit çıkışı oluşurken, bankacılık faaliyetlerinin net nakit girişi sağladığı belirtilmiştir (Haberal, 2023).

3. YÖNTEM

3.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmanın amacı kur korumalı mevduat sisteminin ve kur riskinin mevduatın krediye dönüşüm oranı üzerindeki etkisini incelemektir. Türk bankacılık sektöründe mevduatın krediye dönüşüm oranı ile ilgili yapılan çalışmalarda, genellikle banka kârlılığı ile mevduatın krediye dönüşüm oranı ilişkisinin incelendiği görülmektedir. Kur riskinin mevduatın krediye dönüşümü üzerindeki etkisini incelen sınırlı sayıda çalışma bulunurken, Türk bankacılık sektörü için yeni sayılabilecek bir uygulama olan kur korumalı mevduat sistemi ile mevduatın krediye dönüşümü arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Türk bankacılık sektöründe kur korumalı mevduat sisteminin ve döviz kuru riskinin mevduatın krediye dönüşümü üzerindeki etkisinin araştırılması, elde edilen sonuçların değerlendirilerek bu sonuçlar üzerinden önerilerin geliştirilmesi çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

3.2. VERİ TOPLAMA VE ANALİZ YÖNTEMİ

Araştırma, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) web sitesinden edinilen veriler ile gerçekleştirilmiştir. Kur korumalı mevduat hacmi verilerinin haftalık olarak 2022 yılı 7.haftasında yayımlanmaya başlanması nedeniyle araştırmanın zaman periyodu 2022 yılı 7.haftası - 2024 yılı 12.haftası olarak belirlenmiştir. Analizde yer alan bağımlı değişkenler ve bağımsız değişkenler Tablo 1'de gösterilmiştir.

KMO bağımlı değişkeni mevduatın krediye dönüşüm oranını ifade etmekte olup, toplam kredi hacminin toplam mevduat hacmine bölünmesi ile elde edilmiştir. KKM bağımsız değişkeni kur korumalı mevduat sistemini ifade etmekte olup, kur korumalı mevduat hacminin toplam mevduat hacmine bölünmesi ile hesaplanmıştır. KUR bağımsız değişkeni ise kur riskini tanımlamaktadır ve döviz cinsi varlıkların döviz cinsi yükümlülüklerle bölünmesi ile hesaplanmıştır.

Tablo 1: Veri Setinin Tanıtımı

Bağımlı Değişken	Gösterim	Formül
Mevduatın krediye dönüşüm oranı	KMO	Toplam Kredi/Toplam Mevduat (%)
Bağımsız Değişkenler		
Kur korumalı mevduat sistemi	KKM	Kur Korumalı Mevduat/Toplam Mevduat (%)
Kur riski	KUR	YP Varlıklar/YP Yükümlülükler (%)

Çalışmada kur korumalı mevduat sisteminin ve kur riskinin mevduatın krediye dönüşüm oranını hangi yönde ve ne ölçüde etkilediğini açıklayabilmek, kısa ve uzun dönem ilişkilerini belirleyebilmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Gecikmesi Dağıtılmış Otoresif (Autoregressive Distributed Lag - ARDL) Model, başka bir deyişle sınır testi yaklaşımı kullanılarak analiz gerçekleştirilmiştir.

ARDL sınır testi yaklaşımında kullanılan serilerin I(0) ve I(1) serileri olması gerekmektedir. Genelde zaman serileri seviyede durağan olmamakla beraber birinci farkı alındıktan sonra durağan hale gelmektedir. Nadiren ikinci bir fark işlem zaman serilerinde söz konusudur. ARDL sınır testi yaklaşımı öncesinde birim kök testleri ihtiyaç duymamasına rağmen, serilerin bütünleşme derecesini en fazla birinci dereceden olduğunu emin olmak için birim kök testlerini başvurulmaktadır. Burada ADF birim kök testi ile Zivot ve Andrews birim kök testleri kullanılmıştır. Ağustos 2023'te kur korumalı mevduat uygulamasından çıkışın teşvik edilmesi durumunun, analize dâhil edilen değişkenlerde yapısal kırılmaya neden olabileceği öngörüsü ile Zivot ve Andrews (1992) birim kök testi tercih edilmiştir.

Kur korumalı mevduat sisteminin ve kur riskinin mevduatın krediye dönüşüm oranı üzerindeki etkisinin incelendiği bu çalışmada ele alınan ARDL denklemi aşağıdaki gibidir:

$$\Delta KMO_t = \beta_0 + \beta_1 KMO_{t-1} + \beta_2 KKM_{t-1} + \beta_3 KUR_{t-1} + \sum_{i=1}^p \alpha_{1i} \Delta KMO_{t-i} + \sum_{i=1}^q \alpha_{2i} \Delta KKM_{t-i} + \sum_{i=1}^q \alpha_{3i} \Delta KUR_{t-i} + \varepsilon_t$$

Denklemden α_{1i} , α_{2i} ve α_{3i} kısa dönem katsayılarını, β_1 , β_2 ve β_3 ise uzun dönem katsayılarını göstermektedir. β_0 sabit terimi gösterirken ε_t ise beyaz gürültü (white noise) terimini ifade etmektedir. Formülde görülen Δ simgesi birinci dereceden farkları ve m uygun gecikme sayısını göstermektedir. Bu denklemden hareketle aşağıdaki hipotezler yardımıyla KMO, KKM ve KUR değişkenleri arasındaki uzun dönem ilişki F-sınır testi ile araştırılmaktadır.

$$H_0: \beta_1 = \beta_2 = \beta_3$$

$$H_1: \beta_1 \neq \beta_2 \neq \beta_3$$

Sıfır hipotezinin ret edilmesi, modeldeki değişkenler arasında uzun dönem ilişki olduğunu göstermektedir. Değişkenler arasında eşbütünleşme olması durumunda uzun dönem katsayılarını tespit etme aşamasına geçilmektedir. Uzun dönem bir ilişkinin varlığı durumunda, uzun dönem eşbütünleşme denklemi aşağıdaki şekildedir:

$$\Delta KMO_t = \beta_0 + \sum_{i=1}^p \alpha_{1i} \Delta KMO_{t-i} + \sum_{i=1}^q \alpha_{2i} \Delta KKM_{t-i} + \sum_{i=1}^q \alpha_{3i} \Delta KUR_{t-i} + \varepsilon_t$$

Değişkenler arasındaki uzun dönem eşbütünlüşme denkleminin tahmin edilmesinin ardından, hata düzeltme modeline geçilir. Bu model, değişkenler arasındaki kısa dönem ilişkilerin ortaya çıkmasını sağlar. Kısa dönem ilişkileri tahmin etmek için uzun dönem ilişkilerinden alınan hata teriminin bir dönem gecikmeli değeri kullanılır. Kısa dönem ilişkisi tahmin eden kısıtsız hata düzeltme modeli aşağıdaki gibidir:

$$\Delta KMO_t = \beta_0 + \sum_{i=1}^p \alpha_{1i} \Delta KMO_{t-i} + \sum_{i=1}^q \alpha_{2i} \Delta KKM_{t-i} + \sum_{i=1}^q \alpha_{3i} \Delta KUR_{t-i} + \psi ECT_{t-1} + \varepsilon_t$$

Bu denklemde ψ hata teriminin gecikmeli değerini göstermekte olup istatistiksel olarak anlamlı olması ve negatif değer alması gerekmektedir. Hata düzeltme katsayısı, kısa sürede oluşan dengesizliklerin ne kadar sürede dengeye geleceğini ve ardından uzun dönem dengenin süreceği bilgisini sunmaktadır.

4. BULGULAR

Farklı durağanlık düzeyine sahip olan değişkenler, ARDL sınır testi yaklaşımı ile birlikte analiz edilebilmektedir (Pesaran, Shin, & Smith, 2001). ARDL analizi serilerin düzeyde durağan ve/veya birinci farklarında durağanlık göstermesine rağmen, aralarında eşbütünlüşme ilişkisinin olup olmadığını belirleme yeteneğine sahiptir (Uzgören & Akalın, 2016).

Değişkenler için gerçekleştirilen birim kök testi sonuçları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	Düzyey (ADF)	Birinci Fark (ADF)	Düzyey (Zivot-Andrews)	Birinci Fark (Zivot-Andrews)
KMO	-2.0812 (0.2527)	-4.2598 (0.0009)*	-3.3983 (0.3341)	-5.2235 (<0.01)*** Kırılma tarihi: 2023 W23
KKM	-1.9474 (0.3097)	-3.4271 (0.0121)**	-3.1359 (0.0016)** Kırılma tarihi: 2023 W40	-
KUR	-1.5888 (0.4849)	-8.6323 (0.0000)*	-4.2148 (<0.01)*** Kırılma tarihi: 2023 W21	-

Not: *, ** ve *** serilerin sırası ile %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı olduklarını göstermektedir.

ADF birim kök testi sonuçları, modelde kullanılan tüm değişkenlerin I(1) olduğunu göstermektedir. Zivot ve Andrews birim kök testine göre bağımlı değişken KMO I(1) iken, bağımsız değişkenler KKM ve KUR I(0)'dır. Dolayısıyla, ARDL önkoşulu sağlanmaktadır. Zivot ve Andrews birim kök test sonuçlarında yer alan anlamlı kırılma tarihleri (2023 W23, 2023 W40 ve 2023 W21) ilgili modele kukla değişken olarak dâhil edilecektir.

ARDL sınır testi yaklaşımında öncelikle bağımsız ve bağımlı değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin var olup olmadığını belirlemelidir. ARDL kısıtlanmamış hata düzeltme modelinde eşbütünlüşme analizleri için gecikme uzunluğu belirlenmelidir (Özaydın, 2018). Çalışmada maksimum gecikme sayısı 12 olarak, bilgi kriteri olarak ise SIC (Schwarz Bilgi Kriteri) belirlenmiş ve ilgili kriter açısından en küçük mutlak değere sahip model, uygun model olarak belirlenmiştir. Seçilen ARDL (6,1,0) modeli için belirlenen F istatistikleri ve kritik değerler Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3: F İstatistiği ve Kritik Değerler

Model	k	m	F İstatistiği	Önem Düzeyi	Alt Sınır	Üst Sınır
ARDL(6,1,0)	2	12	15.0680*	%1	5.15	6.36
				%5	3.79	4.85
				%10	3.17	4.14

Not: *k* açıklayıcı değişken sayısını, *m* maksimum gecikme sayısını ve * ise %1 önem seviyesini göstermektedir.

F istatistiği Pesaran, Shin & Smith (2001) tablosuna göre alt ve üst kritik tablo değerleriyle kıyaslanır. Hesaplanan F istatistiği değerinin, üst kritik değer üzerinde olması durumunda seriler arasında eşbütünlük bulunduğu, alt kritik değer altında olması durumunda ise seriler arasında eşbütünlüğün olmadığı sonucuna varılmaktadır. F istatistiği değerinin alt ve üst kritik değerler arasında olması durumunda eşbütünlüğe ilişkin herhangi bir yorum yapılamamaktadır. Hesaplanan F istatistiği %1 önem seviyesindeki kritik değerleri aştığı için mevduatın krediye dönüşüm oranı ile kur korumalı mevduat ve kur riskinin ilgili dönemde uzun dönemli eşbütünlük olduğu sonucuna varılmaktadır.

Uzun dönem eşbütünlük ilişkisi kurulduktan sonra değişkenlerin uzun dönem ve kısa dönem katsayılarını hesaplamak mümkündür. Tablo 4'te Schwarz Bilgi Kriteri kullanılarak maksimum 12 gecikme ile belirlenen ARDL(6,1,0) modeli için uzun ve kısa dönem katsayı tahminlerine yer verilmiştir. Bu tabloda bulunan ARDL kısa ve uzun dönem ilişkilerinin tanısal testlerine göre; modelde otokorelasyon, model kurma hatası ve değişen varyans bulunmamaktadır. Ayrıca, modelin normal dağılıma sahip olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, model güvenilir sonuçlar üretmektedir.

Tablo 4: ARDL Uzun ve Kısa Dönem Katsayıları

Uzun Dönem Katsayıları				
Değişkenler	Katsayı	Standart Sapma	t-istatistiği	Olasılık
KKM	-0.4581*	0.1286	-3.5616	0.0006
KUR	2.0729**	0.9289	2.2314	0.0280
Kısa Dönem Katsayıları				
C	-14.035*	2.059685	-6.814391	0.0000
D(KMO(-1))	0.1413***	0.077537	1.822887	0.0715
D(KMO(-2))	-0.0503	0.072638	-0.693600	0.4896
D(KMO(-3))	0.0609	0.072463	0.841398	0.4023
D(KMO(-4))	0.3955*	0.071423	5.537631	0.0000
D(KMO(-5))	0.2019**	0.078559	2.570621	0.0117
D(KKM)	1.0675*	0.138689	7.697749	0.0000
ECT(-1)	-0.1204*	0.017728	-6.794561	0.0000
Tanısal Testler				
R ²	0.9821		X ² _{BG}	4.9911 (0.1024)
Düzeltilmiş R ²	0.9804		X ² _{PBG}	10.5971 (0.3043)
F istatistiği (Olasılık)	574.7133(0.0000)		X ² _{JB}	0.5606 (0.7555)
DW	1.7679		X ² _{Ramsey}	1.6095 (0.2056)

Not: *, **, *** sırasıyla %1, %5, %10 önem seviyelerini, parantez içleri olasılık değerlerini ve ECT(-1) ise hata düzeltme terimini ifade etmektedir. X²_{BG} otokorelasyon, X²_{PBG} değişen varyans, X²_{JB} normallik ve X²_{Ramsey} ise regresyonda model kurma hatası varsayımlarını test etmek için kullanılmaktadır.

Uzun dönem katsayıları incelendiğinde KKM değişkeninin KMO üzerindeki etkisinin %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif olduğu görülmektedir. Daha net bir ifade ile uzun dönemde KKM değişkenindeki artışların/azalışların KMO değişkeninde azalışlara/artışlara neden olduğu söylenebilmektedir. KUR değişkeninin KMO üzerindeki etkisinin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak

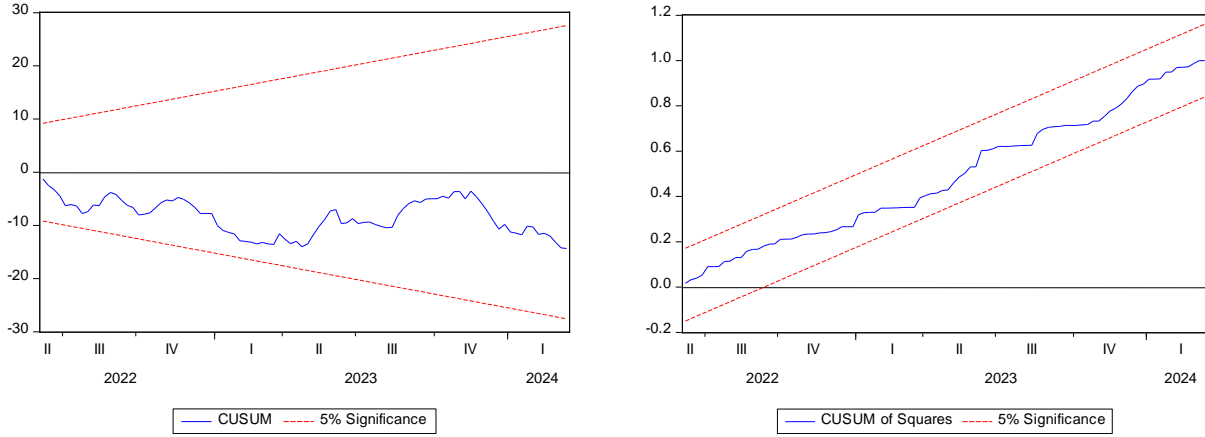

anlamli ve pozitif olduğu görülmektedir. Uzun dönemde KUR değişkenindeki artışların/azalışların KMO değişkeninde artışlara/azalışlara neden olmaktadır.

KMO değişkeni 1, 4 ve 5 gecikmeli dönem değerlerinin cari KMO değişkeni üzerinde sırasıyla %10, %1 ve %5 anlamlılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif etkileri görülmektedir. Daha açık bir ifade ile 1, 4 ve 5 dönem önceki KMO değeri cari dönem KMO değerini pozitif yönde etkilemektedir. KKM değişkeni cari dönem değerinin KMO değişkeni cari dönem değeri üzerinde %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi söz konusudur. KKM cari dönem değerinin KMO üzerinde pozitif etkisi saptanmıştır.

Modelin hata düzeltme terimi %1 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatiftir. Bu sonuç, hata düzeltme modelinin işlediğini, modelin anlamlı olduğunu göstermekte ve kısa dönemli sapmaların uzun dönemde tekrar dengeye geleceğini ifade etmektedir. Hata düzeltme teriminin aldığı -0.12 değeri, sapmaların önemli kısmının bir sonraki dönemde dengeye yaklaştacağını şeklinde yorumlanmaktadır. Daha farklı bir ifadeyle, oluşan bir sapmanın %12'lik kısmı bir sonraki dönem tekrar dengeye gelmektedir. Dengeden sapmaların yaklaşık 8 dönem (hafta) ($1/0.12=8.33$) içinde tekrar dengeye geldiği söylenebilir.

Brown vd. (1975) tarafından geliştirilen CUSUM ve CUSUMQ grafikleri, tahmin edilen modelde yapısal kırılma olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılmaktadır (Brown, Durbin, & Evans, 1975). Bu grafikler geri dönüşlü artıkların karelerini kullanarak değişkenlerde yapısal kırılma olup olmadığını incelemektedir (Akel & Gazel, 2014). Şekil 3'te CUSUM ve CUSUMQ grafiklerine yer verilmiştir. CUSUM ve CUSUMQ grafiklerinin %5 önem seviyesinde kritik sınırların dışına çıkmaması durumunda, tahmin edilen uzun dönem katsayılarının tutarlıdır. Şekil 3'te yer alan CUSUM ve CUSUMQ grafikleri incelendiğinde kritik sınırlar içinde yer aldıkları görülmektedir. Bu nedenle, değişkenler arasındaki uzun dönem katsayılarının tutarlı olduğunu belirtmek mümkündür.

Şekil 3: CUSUM ve CUSUMQ Grafikleri

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada Türkiye'de döviz talebini ve kur artışını baskılamak amacıyla 2021 yılı aralık ayında uygulamaya başlanan kur korumalı mevduat sisteminin ve kur riskinin mevduatın krediye dönüşüm oranı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmada kur korumalı mevduat sistemini temsilen kur korumalı mevduat hacmi/toplam mevduat hacmi oranı, kur riskini temsilen YP Varlıklar/YP Yükümlülükler oranı ve mevduatın krediye dönüşüm oranını temsilen kredi hacmi/mevduat hacmi değişkenleri kullanılmıştır. Kur korumalı mevduata ilişkin verilerin yayımlandığı tarih olan 2022 yılı 7.haftası ile 2024 yılı 12.haftası arası araştırma dönemi olarak belirlenmiştir. Değişkenler arasındaki kısa ve uzun vadeli ilişkiler, otoregresif gecikmesi dağıtılmış model (ARDL) sınır testi yaklaşımı kullanılarak tahmin edilmiştir.

Gerçekleştirilen ampirik analiz sonucunda YP Varlıklar/YP Yükümlülükler oranının mevduatın krediye dönüşüm oranı üzerindeki etkisinin anlamlı ve pozitif olduğu belirlenmiştir. Bankaların yüksek tutarda yabancı para cinsinden borçlanmaları ve bunları yerli para cinsinden enstrümanlara plase etmeleri bankacılık sektöründe kur riskinin artmasına neden olmaktadır. Bankaların kur riskine karşı korunabilmeleri için YP varlıklarının YP yükümlülüklerini karşılama beklenmektedir.

Analiz sonucunda kur korumalı mevduat hacmi/toplam mevduat hacmi oranının mevduatın krediye dönüşüm oranı üzerindeki etkisinin anlamlı ve negatif olduğu belirlenmiştir. Bu oran arttıkça mevduatın krediye dönüşüm oranı azalmaktadır. TCMB tarafından 10 Haziran 2022 tarihinde açıklanan “Yabancı Para Yükümlülükler İçin Türk Lirası Cinsinden Menkul Kıymet Tesisi Hakkında Tebliğ” ile kur korumalı mevduat sistemine geçişin hızlandırılması ve iç talebin baskılanarak enflasyonla mücadele edilmesi amaçlanmıştır (Resmî Gazete, 2022). Menkul kıymet tesisi uygulaması ile bankalar döviz mevduatları için Türk lirası cinsinden uzun vadeli ve sabit faizli menkul kıymet tesis etmek zorunda kalmışlardır. Daha sonra menkul kıymet tesis uygulamasının kapsamı genişletilerek kredi büyümesi eklenmiştir. Bankaların kredi faiz oranlarını yükseltmelerini önlemek amacıyla, “İlave Sıkılaştırma Adımlarına Yönelik Basın Duyurusu” ile TCMB tarafından bankalara belirli bir faiz oranının üzerinde kredi kullanırken uzun vadeli tahvil satın alma zorunluluğu getirilmiştir (TCMB, 2024). Çalışmada ele alınan dönemde yabancı para cinsinden mevduat ve kur korumalı mevduat için zorunlu karşılıklarda artışlar gerçekleşmiştir (TCMB, 2024). Zorunlu karşılıklardaki artışın, bankaların daha fazla karşılık ayırmasını gerektirmesi ile kredi genişlemesini sınırlaması beklenmektedir. Kur korumalı mevduat hesapları ve döviz tevdiat hesapları için zorunlu karşılık oranlarındaki değişiklikler ile kredi büyümesine dayalı menkul kıymet tesisi uygulamasının bankaların kredi verme kabiliyetini sınırladığı, dolayısıyla KKM'deki artışın KMO'da azalışa neden olduğu ifade edilebilir.

Kur korumalı mevduat sistemi uygulamasında, vade sonu kuru dönüşüm kurundan düşük ise hesap sahibine banka tarafından anaparanın yanı sıra faiz ödenmektedir. Vade sonu kuru dönüşüm kurundan yüksek olması durumunda; faiz tutarı kur farkından yüksek ise hesap sahibine faizle birlikte anapara ödenmekte, faiz tutarı kur farkından düşük ise anapara ile birlikte faizin yanı sıra kur farkı ile faiz arasındaki fark tutarı ödenmektedir. TCMB, kur farkı ile faiz arasındaki farkı bankaya ödemektedir (TCMB, 2024). Dolayısıyla kur korumalı mevduat sistemi hem mevduat faiz oranı hem de döviz kurundan etkilenen bir uygulamadır. Bu nedenle kurların yükseldiği dönemlerde bu fonların kredi olarak kullanılmasında temkinli olunması gerekirken, diğer taraftan mevduat ve kredi faiz oranları göz önünde bulundurulmalıdır.

20 Ağustos 2023 tarihli “Kur Korumalı Hesaplara İlişkin Basın Duyurusu”nda TCMB, kur koruma desteği sağlanan hesaplardan Türk lirası hesaplara geçiş ve kur koruması bulunmayan Türk lirası payı seviyesinde artış hedeflendiği belirtilmiştir (TCMB, 2023). Bu duyuru ile kur korumalı mevduat sisteminden çıkış teşvik edilmiştir. Bu duyurunun sonucu, çalışmada ele alınan dönemde KKM serisindeki 2023 W40 (2-6 Ekim 2023 haftası) kırılma tarihi ile net bir şekilde gözlemlenmektedir. TCMB, 9 Mayıs 2024 tarihli “Makro İhtiyati Çerçeve Sadeleşme Hakkında Basın Duyurusu” ile menkul kıymet tesisine tabi yükümlülükler uygulanan menkul kıymet tesis oranı düşürülürken kredi büyümesine göre menkul kıymet tesisine ilişkin uygulamanın da sonlandırılması kararı alındığı bildirilmiştir (TCMB, 2024).

Bu çalışma kur korumalı mevduat sistemi ile kredi mevduat oranı arasındaki ilişkinin belirlenmesi konusunda öncü nitelikte olup, literatürde KKM değişkeninin KMO değişkeni üzerindeki etkisine ilişkin ampirik bir çalışma bulunmamaktadır. Diğer taraftan kredi mevduat oranını farklı açılardan ele alan çalışmalara ilişkin literatür taramasına kavramsal çerçeve başlığı altında yer verilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular, Yücel (2021)'in çalışmasında elde ettiği YP Varlıklar/YP Yükümlülükler ile KMO arasındaki ilişkinin pozitif yönlü sonucuyla örtüşmektedir. Yılmaz (2018)'in ifade ettiği gibi banka bilançolarındaki pasifin dolarize olduğu, politika yapıcılarının bankacılık sisteminin pasif yapısını yerel para cinsinden mevduatlara yönlendirmesi gerektiği yorumuyla paralellik göstermektedir. Gençay (2007)'in mevduata sınırsız güvence sağlayan politikaların ve kur seviyesini garanti eden kur rejimlerinin terk edilmesinin dolarizasyonu azaltacağı görüşü ile aynı yönlüdür.

İlerleyen dönemlerde yapılacak çalışmalarda, kur korumalı mevduat sisteminden çıkışın teşvik edilmeye başlandığı Ağustos 2023 tarihi sonrası gelişmeler takip edilerek, kur korumalı mevduat uygulamasından çıkış teşviki öncesi ve sonrası dönemi için ayrıntılı analizler gerçekleştirilebilir. Bu iki dönem karşılaştırılarak kur korumalı mevduat uygulaması sürecinin bankacılık sistemine etkileri birçok farklı açıdan incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Akel, V., & Gazel, S. (2014). Döviz Kurları ile BIST Sanayi Endeksi Arasındaki Eşbütünleşme İlişkisi: Bir ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. *Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 44, s. 23-41.
- Aydemir, R., Övenç, G., & Koyuncu, A. (2018). Türk Bankacılık Sektöründe Kredi Mevduat Oranı, Çekirdek Dışı Yükümlülükler Ve Kârlılık: Dinamik Panel Modelinden Bulgular. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 18(3), s. 495-506.
- Brown, R. L., Durbin, J., & Evans, J. M. (1975). Techniques for Testing the Constancy of Regression Relationships Over Time. *Royal Statistical Society*, 37(2), s. 149-192.
- Ertürk, H. (2016). Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Risk Yönetimi. *Denetim*(4), s. 62-70.
- Gençay, O. (2007). *Finansal Dolarizasyon Ve Finansal İstikrar Arasındaki İlişki: Türkiye Değerlendirmesi (Uzmanlık Yeterlilik Tezi)*. Ankara: TCMB.
- Golubeva, O., Duljic, M., & Keminen, R. (2019). The Impact of Liquidity Risk on Bank Profitability: Some Empirical Evidence From The European Banks Following The Introduction of Basel III Regulations. *Accounting and Management Information Systems*, 18(4), s. 455-485.
- Göçmen Yağcılar, G., & Demir, S. (2015). Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredi Oranları Üzerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(1), s. 221-229.
- Güngör, Y. G. (2012). *Bankaların Kurumsal Kredi Portföyü ve Kredi Riskinin Ölçümü. (Uzmanlık Yeterlilik Tezi)*. Ankara: TCMB Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü.
- Haberal, Z. (2023). Yüksek Enflasyon Koşullarının Mevduat Bankalarında Kredi/Mevduat Oranı Ve Nakit Akışlarına Etkisinin Araştırılması. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), s. 563-581.
- Hadian, N., & Phety, D. T. (2021). The Effect of Non-Performing Loans and Loan to Deposit Ratio on Return On Assets in the Banking Industry. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 12(8), s. 791-798.
- Kartal, F. (2024). Kur Korumalı Mevduat Sistemi ve Sonuçları. *İşletme Ekonomi Ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), s. 73-95.
- Kartal, M. T., Çetin, A., & Tan, Ö. F. (2021). Kredi/Mevduat Oranı (KMO) Gelişiminin Kredi Faiz Oranlarına Etkisi: Nedensellik Analizi İle Türkiye Üzerine Bir İnceleme. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1), s. 1-8.
- Özaydın, Ö. (2018). *Türkiye'de Enerji Tüketimi ve Seçilmiş Makroekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkiler: ARDL Sınır Testi Analizi (Doktora Tezi)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. J. (2001). Bounds Testing Approaches to The Analysis of Level Relationships. *Journal of Applied Econometrics*, 16, 289-326.
- Resmi Gazete. (2022). *Türk Lirası Mevduat Ve Katılma Hesaplarına Dönüşümün Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Sayı: 2021/14)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sayı: 2022/9)*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/03/20220307.pdf> adresinden alındı
- Resmî Gazete. (2022, Haziran 10). *Yabancı Para Yükümlülükler İçin Türk Lirası Cinsinden Menkul Kıymet Tesisi Hakkında Tebliğ*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/06/20220610-15.htm> adresinden alındı
- Satria, D. M., Harun, C. A., & Taruna, A. A. (2016). The Macro-Prudential Aspects of Loan-To-Deposit-Ratio-Linked Reserve Requirement. *Applied Economics*, 48(1), s. 24-34.
- TCMB. (2023, Ağustos 20). *Kur Korumalı Hesaplara İlişkin Basın Duyurusu*. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/duyurular/basin/2023/duy2023-31> adresinden alındı
- TCMB. (2024, Mart 6). *İlave Sıkılaştırma Adımlarına Yönelik Basın Duyurusu*. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Basin/2024/DUY2024-13> adresinden alındı

- TCMB. (2024, Mayıs 9). *Makroihtiyati Çerçevde Sadeleşme Hakkında Basın Duyurusu*. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/duyurular/basin/2024/duy2024-27> adresinden alındı
- TCMB. (2024). *Türk Lirası Mevduat ve Katılma Hesaplarına Dönüşümün Desteklenmesi Hakkında Tebliğe İlişkin Uygulama Talimatı*.
- TCMB. (2024, Mayıs 23). *Zorunlu Karşılıklar*. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Bankacilik+Verileri/Zorunlu+Karsiliklar/> adresinden alındı
- Uzgören, E., & Akalın, G. (2016). Doğrudan Yabancı Yatırımların Belirleyicileri: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 49, 63-77.
- Van den End, J. W. (2016). A Macroprudential Approach To Address Liquidity Risk With The Loan-To-Deposit Ratio. *The European Journal of Finance*, 22(3), s. 237–253.
- Yılmaz, E. (2018). Türk Bankacılık Sektöründe Krediler ile Mevduatlar Arasındaki Açığın Kaynağı Nedir?. *Vergi Dünyası*, 445, 23-30.
- Yücel, E. (2021). Mevduatın Krediye Dönüşüm Oranının Belirleyicileri. *Journal of Economics and Financial Researches*, 3(1), 60-70.